

Gedragslijn Regionale samenwerking in de overstap naar het mbo

Jaarlijks maken ruim 150.000 jongeren de overstap naar het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), vanuit het voortgezet onderwijs¹ (vo), of daarbuiten. Een overstap die voor de grootste groep jongeren probleemloos verloopt. Voor jaarlijks gemiddeld 8.000 jongeren verloopt de overstap naar het mbo helaas niet probleemloos. Zij maken geen (bewuste) studiekeuze, komen na de zomer niet aan op het mbo ('zomerlek'), vallen uit zonder een startkwalificatie behaald te hebben of switchen van opleiding; dit alles ondanks de aanpak voortijdig schoolverlaten en regionale initiatieven ter voorkoming van schooluitval.

De Wet vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het beroepsonderwijs² beoogt de overstap voor jongeren naar het mbo te verbeteren en de positie van de aankomende mbo-student te versterken. Deze wet beschrijft onder andere de wettelijke verantwoordelijkheden van het vo en het mbo bij het overstapproces van jongeren naar het mbo. Zowel bij de uitvoering van deze wet als bij aanpalende wetgeving hebben gemeenten een rol bij het overstapproces. De landelijke koepelorganisaties, te weten de PO-Raad, de VO-raad, de MBO Raad, de VNG en Ingrado, erkennen het belang van structurele samenwerking om een sluitende aanpak bij de overstap vorm te geven. Deze organisaties vertegenwoordigen hierbij het vo- en mbo onderwijs en de gemeenten inclusief RMC. In relatie tot de nieuwe wetgeving hebben de koepelorganisaties, gesteund door het ministerie van OCW, het ministerie van SZW en door Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB), een gedragslijn opgesteld. Deze gedragslijn geeft invulling aan dat wat de wet nastreeft: regionale samenwerking om de overstap van jongeren naar het mbo goed te laten verlopen en daarmee schooluitval te voorkomen.

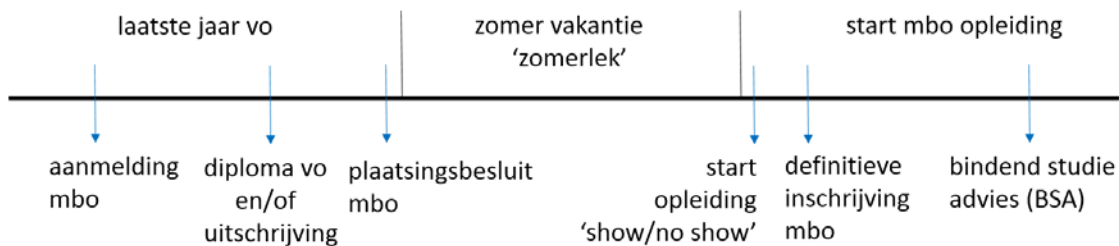
De gedragslijn

Het doel van deze gedragslijn is te beschrijven hoe tot een sluitende aanpak bij de overstap van jongeren naar het mbo wordt gekomen, zodat jongeren in het vizier zijn en blijven, ondersteund worden bij hun studiekeuze én begeleid worden naar (passend) onderwijs, werk, zorg of een combinatie hiervan. De gedragslijn vraagt aandacht voor samenwerking op risicomomenten waar tijdens de overstap rekening mee moet worden gehouden (zie onderstaande tijdslijn). Dit zijn de momenten waarbij de formele verantwoordelijkheid van de ene partij ophoudt en overgaat naar een andere partij. Daar waar geen afspraken zijn over het overdragen van deze verantwoordelijkheid is het risico op uitval voor de student groter.

¹ Waar in dit schrijven vo wordt genoemd, dient regulier vo, vso, pro en vavo gelezen te worden.

² Wet van 5 oktober 2016, houdende wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en enkele andere wetten ter invoering van een vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het beroepsonderwijs

Tijdslijn risicomomenten in overstapproces

Samenwerking, zowel op bestuurlijk als op uitvoerend niveau, is een voorwaarde voor een sluitende aanpak. Een sluitende aanpak houdt rekening met regionale verschillen. De gedragslijn beschrijft daarom geen uitgewerkte landelijke afspraken, maar biedt een handreiking met aspecten waarover in elk geval regionale afspraken gemaakt moeten worden.

Doelgroep

Deze gedragslijn betreft afspraken voor alle jongeren die willen instromen in het mbo. Dit zijn:

- de directe instromers vanuit het voortgezet onderwijs;
- de jongeren die niet ingeschreven staan op een school of instelling (zij-instromers, vaak bekend bij de gemeente);
- de jongeren die tussen instellingen of opleidingen binnen de instelling overstappen.

Ook tot de doelgroep behoren jongeren die:

- van de mbo-instelling in het eerste jaar een negatief bindend studieadvies (BSA) krijgen;
- om andere redenen in het eerste jaar uitvallen;
- een voorkeur hebben voor een opleiding in de beroepsbegeleidende leerweg en hier niet geplaatst kunnen worden vanwege het niet (zelfstandig) kunnen vinden van een leerwerkbaan.

Functie van de gedragslijn

De gedragslijn is een handreiking voor een passende, regionale uitwerking. De praktijk in een regio is van invloed op de functie die de gedragslijn kan hebben. De gedragslijn kan dienen als:

- evaluatie-instrument

Daar waar al nauwe samenwerking in het overstapproces bestaat en al afspraken zijn gemaakt over een sluitend vangnet kan de gedragslijn ondersteunen bij de evaluatie van deze aanpak en het doorvoeren van eventuele aanpassingen in relatie tot de Wet vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het beroepsonderwijs.

- integraal onderdeel van staand beleid

De gedragslijn kan aansluiten bij en integraal onderdeel vormen van de regionale aanpak voortijdig schoolverlaten, het beleid voor jongeren in een kwetsbare positie, de verzuimagenda's en de jeugdwerkloosheid.

- start-instrument

In regio's waar nog geen afspraken zijn gemaakt, kan de gedragslijn helpen de samenwerking op gang te brengen en tot planvorming te komen passend bij het regionale aanbod en de mogelijkheden van die regio.

- inventarisatie-instrument

De gedragslijn kan helpen om de behoeften, wensen en mogelijkheden van jongeren bij de overstap in kaart te brengen. De opbrengst vormt het uitgangspunt voor de regionale afspraken.

Inhoud gedragslijn

Hieronder volgt een opsomming van onderwerpen waar scholen, instellingen en gemeenten in ieder geval afspraken over maken. Daarnaast kunnen afspraken gemaakt worden over specifieke regionale aspecten.

- **Communiceer met jongeren én ouders**

In eerste instantie zijn de jongeren (en hun ouders/verzorgers) zelf verantwoordelijk voor de overstap naar het mbo, waaronder de vroegtijdige aanmelding en het bijwonen van de intakeactiviteiten. Zij zijn echter niet altijd op de hoogte van aanmeld- en intakeprocedures en termijnen. Betrek daarom de jongeren en hun ouders/verzorgers actief bij het overstapproces, de aanmelding, intake en het bindend studieadvies op het mbo. Scholen, instellingen en gemeenten doen dit ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en stemmen dit met elkaar af.

- **Investeer in loopbaanoriëntatie en -begeleiding**

Een duurzame samenwerking tussen het vo en het mbo op het gebied van loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB), bij voorkeur in samenwerking met regionale overheden en het bedrijfsleven, vergroot de kans op een vroegtijdige aanmelding, een zorgvuldige intakeprocedure, een bewuste studiekeuze en daarmee op een succesvolle vervolgopleiding en een plek op de arbeidsmarkt. Inventariseer daarom het bestaande LOB-aanbod, breng overlap en leemtes in kaart en ontwikkel gezamenlijk een doorgaande lijn.

Maak tevens afspraken over de overdracht van het loopbaandossier door de vo-school en het gebruik ervan door de mbo-instelling waar de jongere wordt ingeschreven.

- **Breng de risicomomenten in kaart**

Het overstapproces van vo naar mbo kent een aantal risicomomenten voor jongeren (zie tijdslijn). Dit zijn de momenten waarbij de formele verantwoordelijkheid van de ene partij ophoudt en overgaat naar een andere partij. Daar waar geen afspraken zijn gemaakt over het overdragen van deze verantwoordelijkheid is het risico op uitval voor de student groter.

Het vaststellen van de risicomomenten in de regio en het maken van afspraken over wie de jongeren gedurende deze risicomomenten monitort, begeleidt en overdraagt, voorkomt dat zij buiten beeld raken. Tevens biedt het de mogelijkheid om proactief te handelen bij dreigende uitval.

- **Maak afspraken over het in beeld houden van overstappers**

Onderdeel van de Wet vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het beroepsonderwijs is de plicht tot het uitwisselen van gegevens over overstappende jongeren tussen vo-scholen, mbo-instellingen en gemeenten. Om deze uitwisseling mogelijk te maken, wordt momenteel de ontwikkeling van een landelijke ICT-voorziening verkend³.

De vo-scholen, mbo-instellingen en gemeenten maken hierbij afspraken over welke partij actie onderneemt indien blijkt dat het overstapproces stagneert, zodat tijdig de juiste begeleiding geboden kan worden.

³ Dit onderdeel van de wet treedt pas in werking wanneer de voorziening operationeel is. Echter, aangezien veel regio's nu reeds met eigen, vergelijkbare informatiesystemen inzake de overstap werken, kunnen samenwerkingsafspraken voor een sluitende overstap nu reeds gemaakt worden (indien nog niet reeds gebeurd).

- **Organiseer een zorgvuldige intake**

Tijdens een zorgvuldige intake, waarin de student met de opleiding kennis maakt, stelt de mbo-instelling tevens vast of de toekomstige mbo-student extra ondersteuning nodig heeft om de opleiding succesvol te kunnen volgen. Als de ondersteuningsvraag de actuele mogelijkheden van de interne ondersteuningsstructuur van de MBO instelling te boven gaat, wordt samenwerking gezocht en afstemming gerealiseerd met partijen in het sociale domein en, indien van toepassing, met gespecialiseerd onderwijs.

- **Realiseer een warme overdracht**

Als een jongere extra onderwijs- of zorgondersteuning kreeg en deze ondersteuning is ook op het mbo nodig, is het van belang dat de (nieuwe) mbo-instelling die besluit de jongere in te schrijven, hiervan op de hoogte is. De mbo-instelling die besluit de jongere in te schrijven, treedt daartoe in contact met de verlatende school of instelling of gemeente. De verlatende school kan ook, indien zij dit nodig achten en met toestemming van ouders/verzorgers en jongere, contact opnemen met de mbo-instelling die besluit de jongere in te schrijven en adviseren over de onderwijs- of zorgbehoeften van de jongere.

Een jongere die niet is ingeschreven bij een school of instelling, met of zonder uitkering, is vaak bekend bij de gemeente. De gemeente kan de mbo-instelling adviseren omtrent de ondersteuningsbehoeften van deze jongere.

- **Houd kwetsbare jongeren in beeld**

De jongeren in kwetsbare posities zijn bij de aanpak voortijdig schoolverlaten expliciet benoemd als doelgroep die een verhoogd risico loopt om voortijdig de school te verlaten.

Een overstapmoment is voor deze groep jongeren bijzonder risicovol. De vo-scholen, mbo-instellingen, de RMC en de diensten van de gemeenten maken afspraken over dit overstapmoment en zorgen voor een sluitend netwerk waarmee zij voorkomen dat deze jongeren uitvallen en uit beeld raken. Indien nodig wordt voor een jongere een individueel maatwerk traject gecreëerd.

- **Evalueer gemaakte afspraken en blij flexibel**

De ontwikkelingen in de domeinen onderwijs en zorg gaan snel. Evalueer daarom regelmatig het overstapproces en de gemaakte afspraken. Zorg daarbij voor flexibiliteit zodat gemaakte afspraken altijd kunnen worden aangepast aan individuele omstandigheden, aan ontwikkelingen in een regio of aan nieuwe inzichten. Alleen dan kunnen partijen met elkaar een écht sluitend netwerk organiseren in het belang van de schoolloopbaan van jongeren.

Bij iedere overdracht van gegevens en/of informatie ten behoeve van de overstap moet te allen tijde rekening worden gehouden met de geldende wet- en regelgeving voor het delen en verstrekken van persoonsgegevens.